

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce: **V. B.,** zastoupeného JUDr. Alexandrem Belicou, advokátem se sídlem Smetanovo nám. 1180/7, Ostrava – Moravská Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne ze dne 18. 2. 2011, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 9. 2011, č. j. 22 Ad 31/2011 – 16,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojil proti rozsudku Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) ze dne 30. 9. 2011, č. j. 22 Ad 31/2011 – 16 (dále jen „napadený rozsudek“), jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 18. 2. 2011, č. X (dále jen „napadené rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím žalovaná zamítla námitky žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí žalované ze dne 26. 11. 2010, č. X, kterým byla zamítnuta žalobcova žádost o přiznání českého starobního důchodu pro nesplnění podmínek ustanovení § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.) a s přihlédnutím k nařízení Rady (EHS) 1408/1971 a nařízení Rady (EHS) 574/72 a od 1. 5. 2010 i s přihlédnutím k čl. 57 odst. 1 nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (dále také jen „nařízení č. 883/2004“).

V **napadeném rozhodnutí** žalovaná uvedla, že přezkoumala prvostupňové rozhodnutí v plném rozsahu po provedeném dokazování a zjistila, že nárok stěžovateli na snížení věkové hranice pro vznik nároku na český starobní důchod podle předpisů platných před 1. 1. 1996 skutečně nevznikl. Přitom hodnotila jako podklady rozhodnutí zejména evidenční listy od zaměstnavatelů stěžovatele s dobami zaměstnání, hrubými výdělky a dobami pracovní neschopnosti, které se týkají zaměstnání ve Slévárně a. s. Krásná v letech 2001 až 2007 a zaměstnání v Astos Aš, a. s. v části roku 2008. Z těchto podkladů vyplynulo, že stěžovatel nezískal na území ČR žádnou dobu pojištění (zaměstnání) v I. AA pracovní kategorii. Žalovaná uvedla, že z podkladů vyplývá, že stěžovatel získal doby pojištění v I. AA pracovní kategorii na území dnešní Slovenské republiky v období od 5. 9. 1971 do 28. 5. 1972, od 1. 7. 1972 do 30. 12. 1989, od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1990 a konečně od 3. 1. 1991 do 14. 10. 1991. Tyto doby zaměstnání však v souladu s čl. 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení publ. pod č. 228/1993 Sb. (dále jen „Smlouva“) představují slovenské doby pojištění, neboť tehdejší zaměstnavatel stěžovatele měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky.

Stěžovateli však nevznikl nárok ani na dílčí český starobní důchod, protože stěžovatel podle zákona č. 155/1995 Sb. dosud nedovršil věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod. Důchodového věku dosáhne až dnem 22. 5. 2017 podle ustanovení § 32 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb. Stěžovateli nevznikl nárok ani na tzv. český národní starobní důchod, protože na území ČR po 31. 12. 1992 nezískal alespoň 25 let doby pojištění před rokem 2010. Stěžovatel získal pouze 6 let a 361 dnů české doby pojištění po 31. 12. 1992. Žalovaná může zohlednit výkon výdělečné činnosti v preferované pracovní kategorii (I. AA) vykonávaný v jiném členském státě EU (tzn. v případě stěžovatele na území dnešní SR) pro nárok na český dílčí starobní důchod, pokud pojištěnec získal alespoň jeden rok výkonu výdělečné činnosti v preferované pracovní kategorii na území dnešní ČR. Takovou dobu zaměstnání na území ČR však stěžovatel do 31. 12. 1992 nezískal. Doby pojištění kratší jednoho roku totiž upravuje čl. 48 odst. 1 nařízení Rady (EHS) 1408/71, resp. čl. 57 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) 883/2004. Žalovaná může přihlédnout k dobám pojištění, které dříve české právní předpisy označovaly jako III. pracovní kategorii (tj. nepreferované doby pojištění). I když stěžovatel získal celkem 38 roků doby pojištění, nevznikl mu nárok na snížení věku potřebného pro nárok na český dílčí starobní důchod.

Proto žalovaná musela námitky zamítnout a potvrdit prvostupňové rozhodnutí. K námitce stěžovatele směřující k významu § 28 zákona č. 155/1995 Sb. uvedla, že toto ustanovení upravuje obecné podmínky nároku na starobní důchod. Každý členský stát EU si ve své národní legislativě upravuje podmínky nároku na starobní důchod a každý členský stát při posuzování nároku na starobní důchod přihlíží k příslušným ustanovením citovaných nařízení tak, jak tomu bylo i v případě účastníka řízení. To však neznamená, že by nárok na starobní důchod měl být shodně posuzován žalovanou i Sociální pojišťovnou, ústředí v Bratislavě, a to jen proto, že v době existence společného státu stěžovatel získal dobu zaměstnání v I. AA pracovní kategorii pouze na území SR, zatímco na území dnešní ČR v té době nezískal ani den doby zaměstnání v této preferované pracovní kategorii.

V **žalobě** proti napadenému rozhodnutí stěžovatel uvedl, že toto rozhodnutí vycházelo z nesprávného právního posouzení věci. Stěžovatel se domníval, že jeho nárok

bylo třeba posuzovat podle ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) citovaného zákona za použití § 74 citovaného zákona, tedy na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. 1. 1996 po odpracování stanovené doby v I. pracovní kategorii anebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají nároky zachované do 31. 12. 2018. S poukazem na stále platný zákon č. 100/1988 Sb. má stěžovatel nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnaný nejméně 25 roků a dosáhl věku alespoň 55 roků a byl zaměstnaný nejméně 15 roků v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí. Jím odpracované roky v pracovní kategorii I. AA prokázal, protože pracoval jako horník v podniku Hornonitrianské bane, o. z. Handlová, jako občan Československé republiky, ačkoliv jeho zaměstnavatel měl sídlo na území dnešní SR. Čl. 11 a 20 Smlouvy mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení stěžovateli podle jeho názoru nezaložilo povinnost odpracovat v preferované pracovní kategorii aspoň 1 rok doby zaměstnání v ČR a rovněž neznamená, že jím odpracované roky v této preferované pracovní kategorii se neberou do úvahy ve smyslu § 74 zákona o důchodovém pojištění. Jelikož stěžovatel naposled pracoval v ČR od 6. 6. 2001 do 31. 12. 2008, dosáhl věku 55 let a požádal o český starobní dílčí důchod. Z uvedených důvodů požádal o zrušení napadeného i prvostupňového rozhodnutí žalované a jeho vrácení zpět k dalšímu řízení.

V odůvodnění napadeného rozsudku krajský soud uvedl, že spornou otázkou v předmětné věci je, zda je žalobci možno snížit jeho věkovou hranici pro vznik nároku na starobní důchod či nikoliv. Krajský soud v prvé řadě vyložil otázku aplikovaného právního rámce dopadajícího na posuzovanou věc. Poukázal především na nařízení Rady (EHS) č. 1408/71, které od 1. 5. 2004 reguluje koordinaci systémů sociálního zabezpečení i mezi Českou a Slovenskou republikou, a dále také nové nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004, které je účinné od 1. 5. 2010. Podle čl. 7 odst. 2 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ve vztahu mezi ČR a SR je po dni 1. 5. 2004 i nadále aplikovatelný čl. 20 Smlouvy, podle něhož se posuzuje rozdělení dob pojištění mezi nástupnické státy zaniklé České a Slovenské Federativní Republiky. Dále krajský soud uvedl, že konkrétní práva a povinnosti v důchodovém pojištění jsou stanovena vnitrostátními právními předpisy. Každý členský stát si zachovává vlastní sociální systém včetně vnitrostátních předpisů upravujících vznik nároku na dávku důchodového pojištění (věk pro odchod do důchodu, potřebná doba pojištění apod.). Koordinace systémů sociálního zabezpečení v EU je založena na principu, že nelze poskytovat dvojí plnění nebo výhodu na stejnou dobu pojištění. K poskytnutí výhody za dobu zaměstnání v pracovní kategorii (např. snížením důchodového věku) je příslušný stát, v němž pojištěnec získal dobu zakládající uvedené zvýhodnění. Ostatní členské státy k této době přihlédnou jako k preferované době podle svých právních předpisů jedině v rámci pravidla sčítání dob pojištění. Krajský soud konkrétně citoval ustanovení čl. 57 nařízení č. 883/2004 i v čl. 48 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 je členský stát povinen přiznat dávku důchodového pojištění s přihlédnutím k dobám pojištění získaným v jiných členských jen tehdy, pokud doba pojištění získaná podle jeho vnitrostátních předpisů dosahuje alespoň jednoho roku. Aplikací citovaného ustanovení na danou věc lze tedy dovodit, že pro nárok na starobní důchod z preferované pracovní kategorie je možné přihlédnout pouze v případě, že žalobce získal v ČR dobu pojištění v preferované pracovní kategorii v délce alespoň 1 roku. Pracovní kategorie však musí být takového charakteru, aby podle českých právních předpisů měla vliv na snížení věkové hranice pro nárok na starobní důchod.

V posuzované věci bylo podle krajského soudu prokázáno, že stěžovatel podal žádost o přiznání důchodu z českého důchodového systému dne 7. 6. 2010. Na základě doložených evidenčních listů důchodového pojištění je zřejmé, že na území ČR nezískal žádnou dobu pojištění v I. AA pracovní kategorii. Ze spisu žalované vyplývá, že stěžovatel získal přede dnem 1. 1. 1993 15 let zaměstnání v I. AA pracovní kategorii, a to od 1. 9. 1969 do 14. 10. 1991, kdy pracoval jako údržbář a jako baník – robotník a jako báňský elektrikář v podniku Hornonitrianské bane, o. s. Handlová, zaměstnání bylo označeno kódem I. AA – práce pod zemí. Slovenská nositelka pojištění vyznačila na formuláři E 205 SK ze dne 2. 6. 2010 průběh zaměstnání na území dnešní SR s tím, že stěžovatel byl zařazen do I. AA pracovní kategorie v období od 5. 9. 1971 do 28. 5. 1972 od 1. 7. 1972 do 30. 12. 1989, od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1990 a konečně od 3. 1. 1991. Tato doba je ve smyslu čl. 20 Smlouvy dobou pojištění SR, a proto se nejedná o českou dobu pojištění získanou v preferované pracovní kategorii. Doba od 6. 6. 2001 do 21. 11. 2007 a od 27. 11. 2007 do 11. 12. 2007 (slévárna a. s. Krásná) a od 8. 7. 2008 do 31. 12. 2008 (ASTOS a. s., Aš) získaná stěžovatelem na území ČR, není tzv. preferovanou dobou pojištění, neboť se nejedná o dobu zaměstnání v hornictví. Pokud tedy stěžovatel nezískal v ČR dobu pojištění v preferované pracovní kategorii v délce alespoň jednoho roku, nelze k době pojištění SR přihlédnout pro nárok na starobní důchod z preferované pracovní kategorie. Nad rámec nutného odůvodnění krajský soud uvedl, že česká doba pojištění, které stěžovatel dosáhl v letech 2001-2008 bude žalovanou zohledněna pro nárok na český dílčí důchod, avšak bez snížení věkové hranice, a to na základě obecně stanovených zásad pro sčítání dob pojištění ve smyslu citovaných koordinačních pravidel.

V **kasační stížnosti** proti napadenému rozsudku stěžovatel vyjádřil svůj nesouhlas s právním posouzením věci a uvedl, že žalovaná rozhodla o jeho nároku ryze formalisticky a bez ohledu na jeho tvrzení. Stěžovatel namítl kasační důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) s. ř. s. Stěžovatel se domnívá, že ho měla žalovaná vyzvat ke konkretizaci jeho žádosti ze dne 7. 6. 2010, v níž žádal o přiznání starobního důchodu za dobu odpracovanou v ČR, neboť z ní bylo patrno, že může jít o žádost formálně nesprávně nazvanou a formulovanou. Stěžovatel požadoval dílčí starobní důchod, o němž má být rozhodnuto podle právní úpravy platné v ČR. Nežádal dvojí důchod proto, aby získal dvojí plnění nebo výhodu za stejnou dobu pojištění. Žalovaná měla ve svém rozhodnutí o jeho žádosti k této době přihlédnout jako k preferované době podle právních předpisů platných v ČR v rámci sčítání dob pojištění podle čl. 57 nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 883/2004 a přiznat mu dávku důchodového pojištění s přihlédnutím k dobám pojištění. Stěžovatel namítal, že skutková zjištění, o něž se napadené rozhodnutí žalované opírá, nemá oporu v jejím spisu, a dále namítal i nesprávné právní posouzení věci jak ze strany žalované, tak i krajského soudu. Podle názoru stěžovatele mělo být při rozhodování o důchodovém nároku přihlédnuto k dobám pojištění získaným podle právních předpisů členských států Evropské unie. Následně stěžovatel podrobně popsal postup výpočtu důchodu, jenž mu měl být dle jeho názoru žalovanou přiznán. Podle názoru stěžovatele měl krajský soud v řízení o žalobě přihlédnout k tvrzeným skutečnostem, zejména k obsahu žádosti v kontextu s dalšími důkazy. Proto jeho rozhodnutí spočívá i na nesprávném posouzení právní otázky a stěžovatel navrhl jeho zrušení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém **vyjádření** ke kasační stížnosti navrhla její zamítnutí jako nedůvodné. Konkrétně uvedla, že důvodem pro zamítnutí žádosti byla skutečnost, že stěžovatel nedosáhl věku potřebného pro odchod do důchodu podle § 32 zákona č. 155/1995 Sb. Podle tohoto ustanovení u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1968 se důchodový věk stanoví podle přílohy k tomuto zákonu. Takto žalovaná dovodila, že obecný důchodový věk stěžovatele činí 63 let a 2 měsíce, kterého stěžovatel dosáhne až dne 22. 5. 2017. Snížený důchodový věk je vázán na odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí podle českých právních předpisů podle ustanovení § 74 zákona č. 155/1995 Sb. Jedná se tedy o určitou formu zvýhodnění poskytovanou zákonem definované skupině pojištěnců při splnění stanovených podmínek. Stěžovatel byl na území ČR zaměstnán od 6. 6. 2001 do 21. 11. 2007, od 27. 11. 2007 do 11. 12. 2007 a od 8. 7. 2008 do 31. 12. 2008, přičemž tuto dobu zaměstnání nelze považovat za dobu získanou v preferované pracovní kategorii, která by mohla mít vliv na snížení důchodového věku podle českých právních předpisů. Doba zabezpečení získaná na území ČSFR před 1. 1. 1993 se ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy považuje za slovenskou dobu pojištění, neboť sídlo zaměstnavatele bylo ke dni 31. 12. 1992 na území SR. Stát, který je podle čl. 20 Smlouvy příslušný poskytnout plnění za uvedené doby zabezpečení získané v ČSFR, je zároveň příslušný poskytnout za ně zvýhodnění podle vlastních právních předpisů, jestliže jde o doby v preferované pracovní kategorii. Poskytnutím stejného zvýhodnění v podobě nižšího důchodového věku za tytéž doby pojištění i ve druhém smluvním státě, ačkoliv podle jeho právních předpisů žádná jiná preferovaná doba nebyla získána, by bylo v rozporu s výše uvedenou zásadou koordinace systémů sociálního zabezpečení. Dále žalovaná poukázala na čl. 51 odst. 1 a 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, podle něhož platí, že podmiňují-li právní předpisy členského státu poskytování důchodu získáním dob pojištění pouze u zvláštních činností vykonávaných zaměstnancem, přihlíží příslušná evropská instituce tohoto státu k dobám získaným podle právních předpisů jiných členských států pouze v případě, že byly získány v rámci odpovídajícího systému, pokud tomu tak není, ve stejném povolání, případně ve stejné činnosti vykonávané zaměstnancem nebo osobou samostatně výdělečně činnou. Nesplňuje-li po přihlédnutí k takto získaným dobám dotyčná osoba podmínky pro pobírání dávek zvláštního systému, berou se tyto doby v úvahu za předpokladu, že dotyčná osoba byla pojištěna v rámci jednoho z těchto systémů. Podle čl. 57 odst. 1 Nařízení č. 883/2004 není instituce členského státu povinna poskytovat důchod na základě dob získaných podle právních předpisů tohoto členského státu, jestliže délka uvedených dob nedosahuje jednoho roku a pouze na základě těchto dob nelze podle uvedených právních předpisů získat nárok na důchod. Pro účely tohoto článku se dobami rozumí takové doby zaměstnání, samostatně výdělečné činnosti nebo bydlení, které zakládají nárok na dotčenou dávku nebo ji přímo zvyšují. Žalovaná vychází z toho, že v rámci koordinace systémů sociálního zabezpečení v EU nelze poskytovat dvojí plnění nebo výhodu za stejnou dobu pojištění. K poskytnutí výhody (např. snížením důchodového věku) za dobu zaměstnání v pracovní kategorii nebo vykonávání jiného zvláštního povolání (typicky např. služba u ozbrojených složek) je příslušný stát, v němž pojištěnec získal dobu zakládající uvedené zvýhodnění. Ostatní členské státy k této době přihlédnou jako preferované době podle svých právních předpisů jedině v rámci pravidla sčítání dob pojištění. Použití principu sčítání dob pojištění je však podmíněno získáním minimální doby pojištění v délce jednoho roku, neboť podle čl. 57 Nařízení č. 883/2004 (obdobně též čl. 48 Nařízení č. 1408/1971) je členský stát povinen přiznat dávku důchodového pojištění

s přihlédnutím k dobám pojištění získaným v jiných členských státech jen tehdy, pokud doba pojištění získaná podle jeho vnitrostátních předpisů dosahuje alespoň jednoho roku. Musí se přitom jednat o takovou pracovní kategorii, která podle českých právních předpisů má vliv na snížení věkové hranice pro nárok na starobní důchod (nemusí však jít o stejný druh pracovní kategorie, z titulu jejíhož výkonu dochází ke snížení věkové hranice). Při použití pravidla sčítání dob se vychází z principu x + 1, přičemž není možné sčítat doby pojištění získané v cizím zvláštním systému povolání nebo zaměstnání, pokud nebyly ve vlastním systému získány rovněž obdobné preferované doby. Jinak je možné zohlednit tyto doby pouze v rámci obecného nároku na důchod. Tímto způsobem se postupuje i v jiných členských státech. Závěrem svého vyjádření žalovaná poukázala na čl. 5 nařízení č. 883/2004, které upravuje princip asimilace faktů. Podle jejího názoru opřeného i o bod 10 preambule nařízení není možné tuto zásadu promítnout do systému sčítání dob pojištění. Pokud tedy stěžovatel nezískal v ČR dobu pojištění v preferované pracovní kategorii v délce alespoň jednoho roku, nelze k době pojištění SR přihlédnout pro nárok na starobní důchod z preferované pracovní kategorie (snížení věkové hranice pro odchod do důchodu).

Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil následující relevantní okolnosti pro posouzení věci:

Z osobního listu důchodového pojištění stěžovatele vyplývá, že stěžovatel získal od 22. 3. 1972 do 21. 3. 1972, od 1. 7. 1972 až do 30. 12. 1989, od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1990, a konečně od 3. 1. 1991 do 14. 10. 1991 slovenskou dobu pojištění v I. AA pracovní kategorii (hlubinné doly). V této pracovní kategorii stěžovatel odpracoval celkem 7.141 dnů doby pojištění. V ČR stěžovatel získal po 1. 1. 1993 v době od 6. 6. 2001 do 31. 12. 2008 celkem 2.549 dnů české doby pojištění. Stěžovatel nezískal žádnou českou dobu pojištění v preferované pracovní kategorii. Celkem stěžovatel získal v preferovaných pracovních kategoriích i mimo ně slovenskou dobu pojištění v délce 11.600 dnů, po součtu s českou dobou pojištění tedy získal celkem 14.149 dnů doby pojištění.

Z rozhodnutí Sociální poisťovny Bratislava ze dne 5. 5. 2009, č. X vyplývá, že stěžovateli byl přiznán starobní důchod ze slovenského systému pojištění ve výši 431,40 EUR měsíčně ve smyslu čl. 46 Nařízení Rady (EHS) č, 1408/71. Z odůvodnění tohoto rozhodnutí vyplývá, že stěžovatel dovršil důchodový věk za použití ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb. dovršením 55 let věku, tedy 22. března 2009.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo, v souladu s § 109 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), neshledal přitom vady, k nimž by musel podle § 109 odst. 3 s. ř. s. přihlédnout z úřední povinnosti; vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti, dospěl k závěru, že kasační stížnost **není důvodná.**

Jádrem sporu mezi účastníky v posuzované věci je právní otázka, zda má být stěžovateli zohledněna slovenská doba pojištění získaná v I. AA pracovní kategorii pro získání nároku na starobní důchod z českého systému důchodového pojištění ve snížené věkové hranici. Tato doba přitom byla pro určení důchodového věku stěžovateli zohledněna již slovenským nositelem pojištění při rozhodování o dílčím slovenském důchodu v roce 2009 ve smyslu čl. 46 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71. Mezi účastníky naproti tomu není sporná ani celková délka doby pojištění stěžovatele, ani její rozdělení mezi nositele pojištění mezi nástupnické státy Československa, resp. ČSFR. Stěžovatel rovněž nezpochybnil ani skutkový závěr žalované i krajského soudu, že nezískal žádnou dobu zaměstnání (pojištění) v preferované pracovní kategorii u zaměstnavatele se sídlem na území dnešní ČR, která by byla ve smyslu čl. 20 Smlouvy českou dobou pojištění.

Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 bylo jako přímo aplikovatelný pramen sekundárního práva EU nahrazeno s účinností ode dne 1. 5. 2010 novým nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 883/2004, k němuž bylo vydáno i prováděcí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009. Tato nařízení upravují na základě koordinačního mechanismu mj. i problematiku poskytování důchodových dávek pro migrující pracovníky. Právní úprava obsažená v těchto nařízeních je založena na čtyřech základních principech – principu rovného zacházení, principu sčítání dob pojištění, principu zachování nabytých práv a principu aplikace jednoho právního řádu. Z dalších principů je zapotřebí akcentovat princip stejného posuzování skutečností (tzv. asimilace faktů) vyjádřený v čl. 5 nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, který spočívá v tom, že skutečnosti, příjmy a jiné okolnosti, které mají význam pro posouzení nároků migrujících pracovníků, nicméně nastaly v jiných státech, je třeba brát v úvahu stejně, jakoby nastaly v daném členském státě (viz k tomu Koldinská, K. et. al. Sociální zabezpečení osob migrujících v EU. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 57 – 58). Pro dávky založené na pojistném systému má největší význam zásada vyjádřená v čl. 6 nařízení, a to zásada sčítání dob pojištění, která je vymezena tak, že „*nestanoví-li toto nařízení, příslušné instituce členského státu, jehož právní předpisy podmiňují získání, zachování, trvání nebo opětné nabytí nároku na dávky, použití některých právních předpisů, nebo přístup k povinnému, dobrovolnému pokračujícímu nebo dobrovolnému pojištění nebo vynětí z něj,* ***získáním dob pojištění, zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo bydlení, přihlíží v nezbytném rozsahu k získaným dobám pojištění, zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo bydlení získaným podle právních předpisů kteréhokoli jiného členského státu, jako by byly získány podle právních předpisů, které tato instituce uplatňuje.***

Případný střet těchto dvou zásad v prostředí rozhodování o důchodových nárocích řeší samotná preambule nařízení č. 883/2004 v bodech 10 a 11, kde je uvedeno, že *zásada zacházení s některými skutečnostmi a událostmi, které nastaly na území jiného členského státu, jako by nastaly na území členského státu, jehož právní předpisy jsou použitelné, by však* ***neměla být v rozporu se zásadou sčítání získaných dob pojištění, zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo bydliště podle právních předpisů jiného členského státu s těmi dobami, které byly získány podle právních předpisů příslušného členského státu. Doby získané podle právních předpisů jiného členského státu by proto měly být brány v úvahu výhradně při uplatňování zásady sčítání dob.*** *Stejné posuzování skutečností nebo událostí, které nastaly v členském státě, nemůže v žádném případě způsobit, že se jiný členský stát stane příslušným nebo jeho právní předpisy se stanou použitelnými.* Cílem těchto zásad je zajištění spravedlivého zhodnocení

všech získaných dob pojištění v jednotlivých pojistných systémech členských států, nikoliv však vícenásobné zhodnocení doby pojištění získané v jednom členském státě (čl. 10 nařízení č. 883/2004). Evropský soudní dvůr v rámci rozhodování o předběžných otázkách označil soubor pravidel obsažených v těchto nařízeních za *vyčerpávající a jednotný systém kolizních norem, jejichž cílem je zajistit, že pracovníci pohybující se v rámci Společenství budou podléhat systému sociálního zabezpečení pouze jediného členského státu, čímž zároveň vylučují souběžnou aplikaci více systémů právních předpisů a předchází obtížím, které by taková situace přinesla.* Cílem evropského koordinačního mechanismu je tedy především usnadnit realizaci důchodových nároků migrujících pracovníků a umožnit jim zhodnocení veškerých dosažených dob pojištění při souběžné ochraně jejich nabytých nároků a výhod. Evropská koordinace však nezasahuje další důležité problémy rozhodování o důchodových nárocích, a to zejména otázku dosažení věku potřebného pro vznik nároku na důchod, které jsou předmětem vnitrostátní úpravy členského státu.

Česká vnitrostátní právní úprava dávek důchodového pojištění obsažená v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění navazuje na předchozí právní úpravu obsaženou v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, účinném do 31. 12. 1995. Podle této právní úpravy existovaly až do svého zrušení k 1. 6. 1992 pracovní kategorie, které byly upraveny v ustanovení §§ 14 – 18 zákona č. 100/1988 Sb. ve znění účinném do 1. 6. 1992. Podle § 14 odst. 2 písm. a) spadaly do I. pracovní kategorie i zaměstnání v hornictví vykonávaná v podzemí v hlubinných dolech, bližší specifikaci zařazení jednotlivých zaměstnání do pracovních kategorií pak obsahovala prováděcí vyhláška č. 117/1988 Sb. Získání dob zaměstnání v preferované pracovní kategorii mělo zásadní vliv na vznik nároku na důchod i na jeho výši. Podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 1992 platilo, že *občan má nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl věku aspoň a) 55 let, byl-li zaměstnán nejméně 15 roků v zaměstnání uvedeném v § 14 odst. 2 písm. a) nebo nejméně 10 roků v takovém zaměstnání v uranových dolech.* Zákon č. 155/1995 Sb. ve svém ustanovení § 74 zachovává nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na důchod pro pojištěnce, kteří získali za účinnosti zákona č. 100/1988 Sb. a dřívějších předpisů doby zaměstnání v preferovaných pracovních kategoriích. Konkrétně podle tohoto ustanovení platí, že „*nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. **Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.***

Samotná podmínka věku potřebného pro získání nároku na důchod nepodléhá evropské koordinaci a je tak stanovena výlučně vnitrostátními předpisy, na rozdíl od podmínky získané doby pojištění (§ 28 zákona č. 155/1995 Sb.). Podle právního stavu v době vydání napadeného rozhodnutí žalované byla právní úprava důchodového věku založena na kritériu pohlaví pojištěnce, roku narození a dalších kritérií. Podle ustanovení § 32 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. se *u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1968 se důchodový věk stanoví podle přílohy k tomuto zákonu. Stanoví-li se podle této přílohy důchodový věk s přičtením kalendářních měsíců, považuje se za důchodový věk věk dosažený v posledním přičteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce; neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni posledního přičteného kalendářního měsíce.* Podle těchto

zákonných pravidel činí důchodový věk pro muže narozeného v roce 1954 63 let a 2 měsíce.

Podle výše vyložených pravidel Nejvyšší správní soud posuzoval důvodnost stěžovatelových námitek. Se stěžovatelem v prvé řadě nelze souhlasit s tím, že by žalovaná snad nesprávně vyložila jeho žádost o přiznání starobního důchodu. Stěžovatel nezískal potřebnou českou dobu pojištění na to, aby mu mohl být přiznán tzv. národní důchod, a proto mu mohl vzniknout pouze nárok na poměrnou (dílčí) dávku za odpracované české doby pojištění. Pro nárok na tento dílčí důchod podle nařízení č. 883/2004 by mu byly započteny i již zhodnocené slovenské doby pojištění, jako by byly dobami českými. Tímto způsobem žalovaná postupovala, jak vyplývá i z osobního listu důchodového pojištění. Žalovaná se tedy nedopustila nesprávného procesního postupu spočívajícího v nedostatečném zjištění předmětu řízení, kterým bezesporu bylo posouzení splnění podmínek nároku na poměrný český důchod ve smyslu evropských koordinačních nařízení. Ostatní námitky stěžovatele směřující proti procesnímu postupu žalované či krajského soudu postrádají jakékoliv konkrétnější zdůvodnění, a proto je ani nelze blíže posoudit.

Klíčovou námitkou stěžovatele je námitka nesprávného právního posouzení věci spočívající v tom, že žalovaná měla ve svém rozhodnutí o jeho žádosti k této době přihlédnout jako k preferované době podle právních předpisů platných v ČR v rámci sčítání dob pojištění podle čl. 51 nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 883/2004. Toto ustanovení systematicky začleněné jako „zvláštní ustanovení o sčítání dob“ v odst. 1 a 2 uvádí, že *1. Podmiňují-li právní předpisy členského státu poskytování některých dávek* ***získáním dob pojištění pouze u zvláštních činností vykonávaných zaměstnancem nebo osobou samostatně výdělečně činnou nebo v povolání, na které se vztahuje zvláštní systém pro zaměstnance nebo osoby samostatně výdělečně činné****, přihlíží příslušná instituce tohoto členského státu k dobám získaným podle právních předpisů jiných členských států* ***pouze v případě, že byly získány v rámci odpovídajícího systému, nebo pokud tomu tak není, ve stejném povolání, případně ve stejné činnosti vykonávané zaměstnancem nebo osobou samostatně výdělečně činnou.*** *Nesplňuje-li po přihlédnutí k takto získaným dobám dotyčná osoba podmínky pro pobírání dávek zvláštního systému, berou se tyto doby v úvahu pro účely poskytování dávek podle obecného systému nebo, neexistuje-li, dávek systému vztahujícího se buď na manuální, nebo nemanuální pracovníky za předpokladu, že dotyčná osoba byla pojištěna v rámci jednoho z těchto systémů. 2. K dobám pojištění získaným v rámci zvláštního systému členského státu se přihlíží pro účely poskytování dávek obecného systému nebo, neexistuje-li, dávek systému vztahujícího se buď na manuální, nebo nemanuální pracovníky jiného členského státu, pokud dotyčná osoba byla pojištěna v rámci jednoho z těchto systémů, a to i když k těmto dobám již bylo přihlédnuto v uvedeném jiném členském státě v rámci zvláštního systému.* Účelem tohoto ustanovení je podle názoru Nejvyššího správního soudu zajistit, aby byla provedena zásada asimilace faktů do roviny různých specifických druhů dob pojištění (srv. dikci „zvláštní systém“, „zvláštní činnost“) a bylo možno s nimi pracovat pro rozhodnutí o nároku na příslušnou dávku, o niž pojištěnec žádá. Smyslem je tedy zamezit diskriminaci migrujícího pracovníka v tom směru, že by nebyla zohledněna v otázce doby pojištění potřebné pro nárok na důchodovou dávku doba pojištění získaná ve specifickém pojistném systému členského státu pro srovnatelnou dávku v systému jiného členského státu Evropské unie. Dosah tohoto pravidla je však omezen výhradně pro otázky stanovení doby pojištění a

nevztahuje se tak na další podmínky získání nároku na důchodovou dávku. Proto Nejvyšší správní soud nesouhlasí se stěžovatelem, že z tohoto pravidla je možné dovodit povinnost žalované zohlednit při posouzení podmínky důchodového věku pro získání nároku na český starobní důchod dobu pojištění získanou v preferované pracovní kategorii, která byla zhodnocena příslušným nositelem pojištění jiného členského státu (tzn. slovenským nositelem pojištění). Jestliže tedy stěžovatel již na základě uvedených dob pojištění získaných v preferované pracovní kategorii získal výhodu spočívající v přiznání nároku na slovenský starobní důchod již v 55 letech věku, nemůže se téže výhody domáhat u českého nositele pojištění, který není příslušný ke zhodnocení slovenských dob pojištění, za které se stěžovatelovy doby pojištění ve smyslu čl. 20 Smlouvy, který zůstává platnou součástí úpravy koordinace rozhodování o důchodových mezi oběma nástupnickými státy, považují. Tato výhoda, která se netýká samotného zohlednění těchto dob pojištění pro nárok na český dílčí důchod a spočívá ve snížení důchodového věku oproti obecným pravidlům, tedy nemůže být přiznána stěžovateli opakovaně na základě aplikace koordinačních pravidel citovaných evropských nařízení.

O tomto postupu by bylo možno uvažovat pouze v případě, který připustila a odůvodnila i žalovaná v napadeném rozhodnutí, a to zohledněním čl. 57 nařízení č. 883/2004 v situaci, kdy by stěžovatel získal i určitou českou dobu pojištění v preferované pracovní kategorii delší jednoho roku. Pak by podle zásady sčítání dob pojištění bylo třeba tyto doby sečíst pro posouzení otázky, zda je možno na stěžovatele aplikovat institut snížení důchodového věku ve smyslu přechodného ustanovení § 74 zákona č. 155/1995 Sb. a § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění platném a účinném do 31. 12. 1995. Jelikož však tato situace nenastala a stěžovatel to ani netvrdil, nezabýval se Nejvyšší správní soud podrobněji analýzou působení citovaných ustanovení evropské úpravy v takové situaci.

Pokud tedy žalovaná správně shledala, že stěžovatel nesplňuje podmínku důchodového věku stanovenou českým vnitrostátním právem pro získání nároku na starobní důchod (tedy dosažení věku 63 let a 2 měsíce), nemohla stěžovateli tuto dávku přiznat, jakkoliv by ke slovenským dobám pojištění byla povinna přihlédnout (včetně dob získaných v preferovaných pracovních kategoriích) pro posouzení otázky splnění potřebné doby pojištění. Jestliže se krajský soud ztotožnil s názorem žalované a zamítl stěžovatelovu žalobu, postupoval naprosto v souladu se zákonem a věcně správně.

Na základě shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost jako důvodnou, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 in fine s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1, 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, a proto nemá právo na náhradu nákladů řízení, které mu vznikly. Žalované, která byla ve věci úspěšná, nesvědčí právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

3 Ads 25/2012 - 51

V Brně dne 8. ledna 2013

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu